

G'ARB OLIMLARINING GLOBAL MA'NAVYI INQIROZ HAQIDAGI
QARASHLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7274885>

Meylimuhametov Elyor Akbarovich

Termiz davlat universitetining pedagogika instituti

Ijtimoiy gumanitar fanlarni o'qitish metodikasi(ma'naviyat asoslari)

yo'nalishi talabasi

email: elyormeylimuxamedxon@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqola, g'arb olimlarining global ma'naviy inqiroz va shuningdek, ma'naviy inqirozning jamiyatga ya'ni insonga bo'lgan o'zaro ta'sirini tahlil qiladi.*

Avvalambor, inqiroz so'ziga to'xtalib o'tmoqchiman! Inqiroz o'zi nima? Inqiroz-taraqqiyotda orqaga ketish, tanazzul. Har qanday ob'yekt o'zining rivojlanishi mobaynida paydo bo'lish, ulg'ayish, pasayish va halok bo'lish bosqichlaridan o'tadi. Har qanday tizim (ob'yekt)ning nisbatan yuqori darajada shakllangan holatidan quyi darajadagi holatga o'tish jarayoni inqiroz davri deyiladi. Ijtimoiy tizimlardagi inqirozlarga differensial yondashish kerak. Iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy, ma'naviy sohalardagi inqirozlar, odatda, mustaqil ro'y beradi, ba'zan esa inqirozlar kompleks tarzda baravar bo'ladi. Bunday holda jamiyatning umumiy inqirozi boshlanadi. Unda ma'naviy inqiroz nima? Bu haqida keyin yana to'xtalib o'tamiz.[1]

Kalit so'zlar: *Iqtisodiy, Siyosiy, Ijtimoiy, Ma'naviy, Inqiroz, Ma'naviy Inqiroz, Global ma'naviy inqiroz, Inqiroz davri*

**THE VIEWS OF WESTERN SCIENTISTS ABOUT THE GLOBAL SPIRITUAL
CRISIS**

Abstract: *This article analyzes the global spiritual crisis of Western scientists and the interaction of the spiritual crisis with society, that is, with people.*

First of all, I want to dwell on the word crisis! What is a crisis? Crisis - backwardness in development, recession. Any object goes through the stages of emergence, growth, decline and death during its development. The transition process of any system (object) from a relatively high-level state to a low-level state is called a crisis period. A differential approach to crises in social systems is necessary. Crises in the economic, political, social, and spiritual spheres usually occur independently, and sometimes crises occur in a complex way. In this case, the general crisis of society begins. What is a spiritual crisis? We will talk about this later.[1]

Keywords: *Economic, Political, Social, Spiritual, Crisis, Spiritual Crisis, Global moral crisis, crisis period*

ВЗГЛЯДЫ ЗАПАДНЫХ УЧЕНЫХ НА ГЛОБАЛЬНЫЙ ДУХОВНЫЙ КРИЗИС

Аннотация: *В данной статье анализируется глобальный духовный кризис западных ученых и взаимодействие духовного кризиса с обществом, то есть с людьми.*

Прежде всего, хочу остановиться на слове кризис! Что такое кризис? Кризис - отставание в развитии, спад. Любой объект в своем развитии проходит стадии возникновения, роста, упадка и гибели. Процесс перехода любой системы (объекта) из состояния относительно высокого уровня в состояние низкого уровня называется кризисным периодом. Необходим дифференцированный подход к кризисам социальных систем. Кризисы в экономической, политической, социальной и духовной сферах обычно протекают самостоятельно, а иногда кризисы протекают комплексно. В этом случае начинается общий кризис общества. Что такое духовный кризис? Мы поговорим об этом позже. [1]

Ключевые слова: *Экономический, Политический, Социальный, Духовный, Кризис, Духовный Кризис, Глобальный нравственный кризис, кризисный период*

KIRISH

Avvalambor, ma'naviy inqiroz nima ekanligiga to'xtalib o'tmoqchiman. Ma'naviy inqiroz (shuningdek, "ma'naviy favqulodda holat") shaklidir hisobga olish inqirozi bu yerda odatda o'z-o'zidan paydo bo'lganligi sababli, shaxs o'z ma'no tizimida (ya'ni ularning noyob maqsadlari, qadriyatlarini, munosabati va e'tiqodi, o'ziga xosligi va diqqat markazida) keskin o'zgarishlarga duch keladi. Ma'naviy inqiroz psixologik, ijtimoiy va kasbiy faoliyatni sezilarli darajada buzilishiga olib kelishi mumkin. Ma'naviy inqiroz yoki ruhiy favqulodda holatlarni keltirib chiqaradigan ruhiy tajribalar orasida psixiatrik asoratlari mavjud ekzistensial inqiroz, sirli tajriba, o'limga yaqin tajribalar, Kundalini sindromi, g'ayritabiiy tajribalar, diniy ekstaz yoki boshqa ma'naviy amaliyotlar. Bilamizki, inqiroz turlari juda ham ko'p. Bularga misol qilib, ijtimoiy inqiroz, iqtisodiy inqiroz, ma'rifiy inqiroz, ma'naviy inqirozni kiritishimiz mumkin. Shulardan ma'naviy inqiroz inson hayotida muhim ahamiyat kasb etadi. Ma'naviy inqiroz to'g'risida g'arb olimlaridan Fyodor Dostoyevskiy, Samezo Kuruma, Marks, Genrix Grossman, Fridrix Nilsshe, kabi olimlar o'z asarlarida ma'naviy inqiroz turlari, uning rivojlanishi va oqibatlari, va uning inson hayotidagi o'rnini haqida o'z fikrlarini qayd etib o'tgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Globallashuv- bu butun dunyo bo‘ylab iqtisodiy, siyosiy, madaniy va diniy integratsiya va birlashish jarayonidir. Globallashuv- bu xalqaro mehnat taqsimoti, iqtisodiy va siyosiy munosabatlar tizimi orqali bir-biri bilan bog‘langan milliy iqtisodiyotlar majmui sifatida tushuniladigan, jahon iqtisodiyoti tarkibini o‘zgartirish jarayonlarining o‘ziga xos xususiyatlaridan biridir. Transmilliylashtirish va mintaqaviylashtirish asosida iqtisodiyotning chambarchas bog‘liqligi hisoblanadi. Shu asosida yagona jahon tarmog‘i, bozor iqtisodiyoti, geoiqtisodiyot va uning infratuzilmalari shakllanmoqda, ko‘p asrlar davomida xalqaro munosabatlarning asosiy xarakteri bo‘lib kelgan davlat suvereniteti ta‘sirining pasayishi sodir bo‘lmoqda. Globallashuv jarayoni bu davlat tomonidan shakllantirilgan bozor tizimlari evolyutsiyasining natijasidir. Keling, endi biz g‘arb olimlarining ma‘naviy inqiroz to‘g‘risida asarlari va ularning ma‘naviy inqiroz haqida fikrlariga to‘xtalib o‘tamiz. Ko‘pgina zamonaviy faylasuflar, sotsiologlar, madaniyatshunoslar va boshqa mualliflar chuqur ruhiy inqiroz haqida yozib o‘tishadi. Zamonaviy insoniyat mahalliy (masalan, zamonaviy rus jamiyati) ham, global miqyosda ham. To‘g‘ri, uning sabablari va uni bartaraf etish yo‘llari turli mualliflar tomonidan turlicha talqin qilinadi. Ba‘zi mualliflar ma‘naviyat inqirozini ong inqirozi bilan bog‘laydilar, ular zamonaviy jamiyatning deintellektualizatsiyasi haqida gapiradilar. Boshqalar, birinchi navbatda, aql emas, deb hisoblashadi. “Ezgulik va go‘zallik, axloq va estetika azoblanadi. Ruhsiz inson, ruhsiz jamiyat degani odamlarning ahmoqligining o‘lishini anglatmaydi. Aksincha, odamlar ishbilarmon va intellektual bo‘lib, boyroq, qulayroq yashaydilar, lekin empatiya va sevisish qobiliyatini yo‘qotadilar. Odamlar faolroq va funksional bo‘lishadi, lekin begonalashib, hayot tuyg‘usini yo‘qotadilar, robotlar kabi. Ruhning tanazzulga uchrashi, uning mantiqsiz holatini yo‘qotish - bu bizning zamonamizning ruhidir. Yuqorida aytilganlarning barchasi, albatta, to‘g‘ri va hal qilinishi kerak bo‘lgan jiddiy muammodir. Ammo men sizning e‘tiboringizni yana bir muhim jihatga qaratmoqchiman. "Zamonaviy jamiyatdagi ma‘naviyat inqirozi muammosi, bizning davrimizning alomati sifatida, jamiyatni mustahkamlovchi idealning yo‘qligi muammosidir". Mualliflar juda ko‘p narsaga ishora qiladilar. To‘g‘ri, bu mutlaqo aniq emas: ideallarning yo‘qligi ma‘naviy inqiroz oqibatidir yoki ma‘naviyat inqirozi ideallarning yo‘qligi oqibatidir. Lekin bir narsa aniq: ma‘naviyat inqirozini yengish, inson va jamiyatning ma‘naviy yuksalishi, albatta, ana shunday ideal, g‘oyani topish bilan bog‘liq bo‘lishi kerak.

NATIJA

Jamiyatdagi ma‘naviyat inqirozi mavhum narsa emas va uni “axloqning tushishi”, ijtimoiy institutlarning tanazzulga uchrashi yoki dindorlikning yo‘qolishi kabi xususiyatlar va belgilar majmuasi orqali sxematik qilib bo‘lmaydi. Ma‘naviy inqirozning mohiyati va ma‘nosini baholash har doim o‘ziga xos bo‘lib, sub‘ektning ma‘naviyat mohiyatini tushunishiga, shaxsning ma‘naviy voqelik bilan munosabatlarining tabiati haqidagi qarashlariga bog‘liq. Ma‘naviyat sohasini jamoatchilik ongiga chegaralab

qo'yan tadqiqotchi uchun ma'naviyatsizlik jamiyat ongidagi turli noqulay tendentsiyalar va holatlarning yig'indisidek ko'inishi muqarrar: nigilistik, shovinistik va irqchilik tuyg'ularining kuchayishi, obro'-e'tiborning pasayishi, bilim, hukmronlik ommaviy madaniyat va hokazo. Ma'naviyatning individual yetishmasligi bu holatda ifloslanish sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu yondashuv bilan ma'naviyat inqirozi ijtimoiy-madaniy zonada mahalliyashtiriladi va ma'naviy tajriba markazlarining tanazzulga uchrashi natijasidir. Ana shu ijtimoiy-madaniy sharoitda hayot falsafasi va ekzistensializm Yevropa ma'naviyati inqirozi muammosini rivojlantirdi. Har qanday madaniyatning boshlang'ich nuqtasi borliqning yuqori individual maqsadlari, ma'nolari va qadriyatlarini tan olish bo'lganligi sababli, ularning zamonaviy madaniyat tomonidan yo'qolishi tabiiy ravishda nigilizmga olib keldi, ma'naviyat inqirozini kontseptual tarzda ifodalaydi va mustahkamlaydi. Hatto qadimgi yunon faylasuflari ham madaniy, siyosiy va ijtimoiy sohalar insonning eng yuqori ma'naviy imkoniyatlarini ishga tushirish uchun joy bera olmasligini aniqladilar; bu eng oliy qadriyatlarni talab qiladi: yaxshilik sifatida haqiqat, birinchi tamoyil sifatida Xudo, narsalarning mutlaq mohiyatiga ishonish va boshqalar. Va bu qadriyatlar kundalik hayotning bir qismi ekan, ijtimoiy va madaniy hayotdagi hech qanday nuqsonlar ma'naviyat inqirozi va uni ifodalovchi nigilistik tuyg'ularni keltirib chiqara olmaydi. Shunday qilib, ma'naviyat inqirozi uchta jihatni o'z ichiga olgan murakkab sabab tufayli yuzaga keladi: 1. Diniy tuyg'uni yo'qotishda namoyon bo'lgan teologik; 2. Metafizik, mutlaq qiymatlarning qadrsizlanishi bilan bog'liq; 3. Kulturologik, hayotning umumiy tartibsizligi va insonning mazmunli hayotiy ko'rsatmalarini yo'qotishida ifodalanadi. Zamonaviy inson duch keladigan vaziyatning paradoksi shundaki, odamlar turmush sharoitining keskin yaxshilanishi fonida ruhiy inqiroz paydo bo'ladi va rivojlanadi. Bu takomillashuvning sababi ijtimoiy hayotning barcha jabhalarini texnikalashtirish, shuningdek, "odamlarni progressiv tarbiyalash"; birinchisi jamiyatni begonalashtirish va demoralizatsiya qilishning barcha shakllarining o'sishiga olib keladi, ikkinchisi - insonning o'sib borayotgan istaklari va ehtiyojlarini qondirish uchun ideal tarzda moslashtirilgan, maqsadlarni siqib chiqaradigan va ma'nolarni almashtiradigan madaniy muhitga patologik bog'lanishiga olib keladi. Biroq, mohiyatan o'zini-o'zi ta'minlaydigan mavjudot bo'lmagani uchun, inson o'zining funksional o'zini-o'zi ta'minlaganligi bilan aldangan va o'zini o'zi ichiga berkitib, Ruhdan, uning hayot beruvchi manbasidan o'ralgan edi. Demak, ma'naviyat inqirozi ruhiy kechinmalarning halokatli yo'qolishi, ruhning o'limining natijasi bo'lib, "ma'naviyat etishmasligi" atamasi bilan tom ma'noda aks etadi. Jonli ma'naviy tajribaning amalda yo'qligi fonida, inson va jamiyatning ma'lumotlarning haddan tashqari ko'pligi ayniqsa tushkun ko'rinadi. Qanchalik paradoksal ko'rinmasin, insonning ijodiy qobiliyatlarining rivojlanishi pirovard natijada ma'naviyatning etishmasligiga olib keladi, ular ma'naviy, axloqiy tamoyil bilan qo'llab-quvvatlanmaydi va natijada uning hayotining o'z maqsadiga aylanadi.

Dastlabki davrlarda, insonning ijodiy salohiyati cheklangan bo'lsa-da, tanlanganlarning hayotini eng yuqori ma'noga to'ldiradigan va boshqalar uchun tashkiliy va tartibli asos bo'lib xizmat qilgan ma'naviy tamoyil edi. Inson mavjudligining integral funksiyasining ruhini yo'qotishning old shartlari zamonaviy davrda, o'rta asrlardan keyin "inson ijodiy inson faoliyatining turli sohalarining avtonomiyasi yo'lidan o'tgan ..." davrida shakllangan. Bunday vaziyatda shaxs va qisman - siyosiy tizimlar, iqtisodiyot, texnologiya, ijtimoiy mehnat taqsimoti shakllari - ijtimoiy hayotni tashkil etish va ratsionalizatsiya qilish omillari sifatida umumiylik va yaxlitlikka da'vo qila boshlaydi. Biroq, dunyoni to'liq ratsionalizatsiya qilish afsona bo'lib chiqdi va individual ong dunyoni "ko'ngilni yo'qotish" uchun fikrlash vositalarini tugatib, borliqning bema'ni va ma'nosizligi haqida xulosaga keldi. Binobarin, ma'naviyat yo'qligi axloqiy buzilish, siyosiy reaksiya yoki iqtisodiy va madaniy tanazzuldan ko'ra chuqurroq ildizlarga ega. Bundan tashqari, uning asoslari aynan madaniyatning eng yuqori gullash davrida qo'yilgan. Agar biz ma'naviyatni insonning Ruh bilan birlashishi deb tushunsak, tan olishimiz kerak bo'ladiki, tirik ruhiy tajribaning o'ta kamligi tufayli zamonaviy odam individual ruhning rivojlanmaganligi bilan ajralib turadi, bunda u barcha jamlangan. intellektual faoliyat bo'yicha, chunki uning kuchi uchun faqat bu etarli. Axloqiy jihatdan bu kam rivojlanganlik o'zini faqat tashqi shaxs bilan tanishtirishda, tor doirada ijtimoiy muhitga e'tibor qaratishda va o'zini uning me'yorlari va qadriyatlari bilan cheklashda ifodalanadi, chunki u boshqa qadriyatlarni tan olmaydi. Uning vijdoni charxlanadi, ijtimoiy hayot, ya'ni insonning bu dunyoviy borlig'i bilan bog'liq og'riqli vaziyatlarga sezgir, lekin ularning orqasida hech qanday ma'naviy ma'noni ko'ra olmaydi. Bunday shaxs I.Kant ushbu tushunchaga kiritgan ma'noda axloqiy hisoblanadi, uning tushunchasida axloq umumiy umuminsoniy qonunga bo'ysunish deb tushuniladi.

MUHOKAMA

Kantning "axloqiy inson" tushunchasini mantiqiy yakuniga yetkazgan K.Popper va F.Xayek keyinchalik vijdonning axloqiy tushunchasini oddiygina "adolat" sotsial-axloqiy tushunchasi bilan almashtirdilar. Shu bilan birga, haqiqiy ma'naviyat axloqiy kategoriya emas, balki axloqiy kategoriyadir. Bu insonning ichki, sub'ektiv histuyg'ulari va kechinmalariga qaratilgan. Bunday tajriba har doim konkret bo'lganligi sababli, mavhum axloqiy tamoyildan farqli o'laroq, hamma narsani oqlash uchun ishlatib bo'lmaydi. Har qanday hodisaning mohiyati haqidagi savolni faqat uning rivojlangan shakllarini o'rganish sharti bilan hal qilish mumkin. Yuqori shakllar quyi shakllarni tahlil qilishning kalitidir, aksincha emas. Masalan, oliy primatlarni o'rganish asosida insonning tuzilishi haqida xulosa chiqarishga urinish befoyda, xuddi farishta borligi misolidan foydalanib, tanaviylik hodisasini faqat farishtalar, degan asosda o'rganish befoyda. Yaratilgan ob'ektlar, nozik (inson bilan solishtirganda) jismoniy xususiyatga ega. Va agar biz somatizm qadimgi dunyoqarashning muhim xususiyati ekanligini bilgan holda, qadimgi yunoncha tafakkurda tanaviylik eng yuqori tamoyilga

ko'tarilib, so'zma-so'z, haykaltarosh dizaynga olib kelgan bo'lsa, biz birdaniga bu haqiqatni e'tiborsiz qoldirib, uni o'rganishga murojaat qilamiz. Nisbiy xususiyat sifatida bizning insoniy o'lchovimizdan tom ma'noda yo'q bo'lib ketadigan nisbiy xususiyat sifatida tanaviylik bilan shug'ullanadigan farishtalarga - bu hodisaning orqasida biron bir muhim narsani ko'rishni kutish mumkinmi? Biz ma'naviyatning eng yuksak nafis shakllarini o'rganishdan bosh tortib, inson ongi olami – individual va ijtimoiy doirasida qolib ketganimizda ham xuddi shunday. Ma'naviyat qandaydir tarzda bu darajada namoyon bo'ladimi? Albatta, ong ruhdur. Ma'naviyat muammosini hal etish tasavvuf munosabatlarning yangi qirralarini ochadi. Fan o'zining barcha ta'sirchanligiga qaramay, insonning borliq va o'zi sirlarini o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini qondira olmaydi. Ushbu vaziyatni anglash XX asrda hukmron mafkuraviy munosabatlarning buzilishiga olib keldi va ilmiy va ilmiy bo'lmagan, shu jumladan diniy bilimlar o'rtasidagi an'anaviy qarama-qarshilik doirasidan chiqishga urinishlar bo'ldi. Bu chaqiriqlar ishonarli ko'rinmaydi: fan va din, fan va tasavvuf o'rtasidagi chegara chizig'ini yo'q qilish madaniyatga real xavf tug'diradi, chunki hosil bo'lgan sinkretik shakl fanning ham, dinning ham yo'q qilinishiga aylanadi, bu esa yanada tanazzulga olib keladi. Dindorlik, buning natijasida ma'naviyatning yo'qligi qaytarilmas holga kelishi mumkin. Bugun jamiyatimizdagi ma'naviy-axloqiy muammolardan hamma yaxshi xabardor. Men bu haqda ko'p yozaman va gapiraman, lekin muammolardan xabardor bo'lish yechim topish uchun yetarli emas. Fuqarolik jamiyatining shakllanishi jarayonida har bir shaxs ma'naviyatining roli bir necha barobar ortib boradi. Asosiy axloqiy me'yorlar davlat tizimini yaratish va qo'llab-quvvatlashning asosiy filtrlari bo'lib, unda shaxsning qadr-qimmatini va erkinligi birinchi o'rinda turishi kerak. Inson begona va dushmani ajrata olishi kerak. Ma'naviyat bizni boshqalarga va o'zimizga nisbatan noto'g'ri harakatlar va buzg'unchi harakatlardan himoya qilishi kerak. Katta muammo shundaki, ma'naviyat darajasi, demakki, jamoatchilik ongi sezilmas darajada pasayib bormoqda. Buning namoyon bo'lishi - befarqlik, tajovuzkorlik va shafqatsizlikning kuchayishi, iste'molchi istaklarining paydo bo'lishi. Vijdonning sekin erishi axloqiy xotirani buzadi, umumiy intellektual qobiliyatlarni pasaytiradi. Yuqoridagilarning oqibati, ijodiy qobiliyatlarning yo'qolishi va shaxsning ma'naviy rivojlanishining to'xtashi. Jismoniy va moddiy ehtiyojlarimizdan bir soniya chalg'iganimizda, biz "dunyoga qarashli falokat" sodir bo'layotganini payqashimiz mumkin. Jamiyatda ichki tuzilish, umumiy ma'naviy-psixologik iqlim o'zgarmoqda. O'tgan asrning o'rtalarida hukumat tomonidan qo'llanilgan o'rnatilgan siyosiy mafkuraning yo'qligi tufayli fuqarolarning ongi - nimaga ishonish va qanday ideallarga ergashish kerakligi yo'qolgan edi? Ammo ong bo'sh bo'lishi mumkin emas va "Marks mafkurasi" o'rniga yangi tendentsiyalar keladi. Ulardan biri ongda o'z dunyosini moddiy qadriyatlar, iste'molchilarning xohish-istaklari bilan to'ldirish va o'sha yo'qolgan aqllar tomonidan qo'yilgan xayoliy muvaffaqiyat uchun kurashish uchun ehtirosli istakning paydo bo'lishidir. Hozir jamiyatimiz vakillarining aksariyati inson borlig'ining ma'naviy

tarkibiy qismini ochiqdan-ochiq rad etadi, ular uchun ruhni bilishga, o'zini o'rab turgan olamdagi go'zallik va abadiyat haqida fikr yuritishga urinishadi. Iste'molchilarning xohish-istaklari sanoati rivojlanmoqda. Materializmning muvaffaqiyati nafaqat ideallarning yo'qligi, balki zamonaviy pedagogika, siyosat va hatto psixologiya usullari bilan ham bog'liq. Ammo zamonamizning dunyoqarashi halokati sabablariga batafsilroq nazar tashlasangiz, ma'naviyat va mehr-oqibatning tanazzulga yuz tutishiga insonning o'zi ham sababchi ekanligini ko'rishingiz mumkin. U o'zini ongda to'liq bo'lmagan narsa sifatida ko'rsatadi, buni falsafa va sotsiologiyadagi juda ko'p ilmiy yo'nalishlar tasdiqlaydi. Freydizmning paydo bo'lishi, Kant maktabida shaxsning boshqalardan ajratilishi, insonning hamma narsani iste'mol qiluvchi va faqat o'zi uchun yashaydigan mavjudot sifatida ajratilishi va shunga o'xshash nazariyalarning rivojlanishi yuqoridagilarga misol bo'la oladi. Insonning bunday modellari tabiiy fanlarga o'xshash fanlarning mahsulidir. Ammo inson, eng avvalo, nafaqat jismonan yashaydigan, balki hissiy jihatdan o'ylaydigan va his qiladigan ruhiy shaxsdir. Inson qalbining o'ziga xosligi, o'zini namoyon qilish qobiliyati kabi xususiyatlari bizning pravoslav madaniyatimizning asosidir. Ular faoliyat va insoniy munosabatlarning ma'nosini belgilaydi. Jamiyat taraqqiyoti, eng avvalo, shaxs haqidagi psixologik, siyosiy-iqtisodiy, gumanitar va falsafiy qarashlarni qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi. Zamonaviy jamiyat ma'naviy-axloqiy tiklanishni boshlashi shart. Ta'lim insonning nafaqat aqliy qobiliyatlari, aql-zakovati, balki uni o'zi bo'lishiga, yaxshilik va yomonlikka sherik bo'lishiga imkon beradigan o'zini, inson qiyofasini topishga o'rgatishni maqsad qilib qo'yishi kerak. Har bir inson tarixiy-madaniy harakatning subyektiga aylanishi kerak. Ta'lim orqali yoshlar jamiyat taraqqiyotining uzluksiz jarayoniga, unda o'z shakllanishiga qo'shilishi kerak. Ta'limga asrlar davomida to'plangan bilim va qadriyatlarni egallash bilan yangi avlodlarni keksalar turmush tarzi bilan tanishtirish vazifasi yuklangan. Zamonaviy ijtimoiy vaziyatning asosiy og'riqli nuqtasi oila an'alariga, umuman, ijtimoiy asoslarga begonalashish va qarshilik, otanalar va bolalar o'rtasidagi aloqalarni buzishdir. Bu yerda odamlarning tashkil etilgan jamoalarining yo'qligi ham sabab bo'lishi mumkin, ya'ni milliy, ma'naviy, madaniy va ijtimoiy umumiy qadriyatlar va hakazo. Endi tashkilotlar va norasmiy birlashmalarning aksariyati buzg'unchi xususiyatga ega. Pedagogikada odatda "ma'naviyat" va "axloq" tushunchalari o'zaro bog'langan bo'lib, bu chuqur ma'noga ega. Shunday qilib, juda umumiy ko'rinish axloq - inson jamoalari turmush tarzining oqibati va sababi; insoniyat jamiyatining me'yorlari, qadriyatlari va ma'nolari shu yerda yashaydi. Shunday qilib, zamonaviy inson oldida jamiyat hayotida sodir bo'layotgan o'zgarishlar va hodisalar orasida axloqsiz harakatlar qilmaslik, to'g'ri axloqiy xatti-harakatlar va xatti-harakatlar qila olish qiyin tanlovdir, degan xulosaga kelish mumkin. Zaruriyat inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik tamoyiliga asoslangan axloqiy gumanizmga aylanadi.

XULOSA

Inson ma'naviyati - bu omon qolish, muvaffaqiyatga erishish va o'zini qiyinchiliklardan himoya qilish uchun tor xudbinlik intilishlaridan tashqariga chiqish qobiliyatidir. Bunda shaxs passiv bo'g'in sifatida emas, balki faoliyat sub'ekti sifatida harakat qiladi. Bu dunyodagi o'z maqsadini tushunishga harakat qiladigan, hayotini ma'lum bir ma'no bilan to'ldirishga intilayotgan va sof g'arazli maqsadlar uchun emas, balki ma'lum ideallar nomida o'z salohiyatini faol ravishda amalga oshiradigan odam. Ma'naviyatni yuksak va xilma-xil intellektga tushirib bo'lmaydi, chunki u nafaqat o'z-o'zini anglash muammosi, balki borliqning yaxshi va yomon boshlanishining murakkab dialogida birinchilarning ustuvorligini ta'minlaydigan hissiy kategoriyadir. Shu jumladan, xulosa o'rnida shuni aytishim kerakki, ma'naviyat inqirozi global inqirozlardan biri hisoblanadi. Uning oldini olish esa insonning o'ziga bog'liq. Misol tariqasida, yurtimizda g'ayridinni oqimlarga ishonib qolish holatlari juda ham ko'p bo'lyapti. Bu esa insonlarda mafkura tushunchasi pastligidan dalolat. Shuni aytib o'tishim kerakki, nega insonla boshqa dinga e'tiqod qiladigan insonlar qo'lida dinni o'rganaman deb, noqonuniy hisoblangan yomon illat hisoblanmish dinlarga kirib borishyapti va mana shu yomon illat tufayli o'z yaqinlari, o'z yurtiga yomon illatlari bilan birgalikda yomon ishlarni amalga oshirishmoqda. Bu ham mafkura tushunchasi yo'qligidan dalolat. Bundan tashqari, korrupsiya (lot. korupsio. so'zidan olinga bo'lib, buzish, vayron qilish) degan ma'noni anglatadi. Korrupsiya holatlari ham bizning global ma'naviy inqirozlarimizdan biri hisoblanadi. Nafaqat bizning yurtda balki butunjahon bo'ylab tarqalgan korrupsiya holatlari hozirgi paytda, kundan-kunga kamayib bormoqda. Ammo bu degani korrupsiya holatlari butunjahon sivilizatsiyasi bo'ylab yo'q bo'ldi degani emas. Ammo shuni aytib o'tmoqchimanki, korrupsiya holatlari kammayib bormoqda bu esa shuni ko'rsatadiki, davlatlararo global ma'naviy inqirozni oldini olish yaxshilanib bormoqda.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. <https://lagopus.ru/uz/krizis-duhovnyh-cennostei-i-puti-ego-resheniya-problema/>
2. <https://uz.wikidea.ru/wiki/Crisis>
3. https://uz.wikidea.ru/wiki/Spiritual_crisis
4. <https://elib.buxdu.uz/index.php/pages/referatlar-mustaqil-ish-kurs-ishi/item/14111-global-inqirozlar-davrida-yuksak-ma-naviyatning-dolzarbligi>
5. <https://uz.denometr.com/docs/768/index-32586-21.html?page=2>
6. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Globallashuv>
7. <https://fayllar.org/ozbekiston-respublikasi-oliy-va-orta-mahsus-talim-vazirligi-te.html?page=18>
8. <https://multiurok.ru/blog/globallashuv-jarayonlarida-milliy-goyaga-ehtiyojning-ortishi-2.html>

9. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Ma%CA%BCnaviyat>
10. <https://foydali-fayllar.uz/wp-content/uploads/2021/02/milliy-manaviy-tiklanishni-taminlashda-milliy-ong-milliy-va-umuminsoniy-qadriyatlarining-o0rni.pdf>
11. <https://uz.warbletoncouncil.org/globalizacion-1659>
12. <https://elib.buxdu.uz/index.php/pages/referatlar-mustaqil-ish-kurs-ishi/item/14108-globallashuv-tushunchasi-mohiyati-jamiyat-hayotida-namoyon-bo-lish-xususiyatlari-globallashuvning-nazariy-asoslari>